

Observatoriul este de două ori în săptămână, miercuri și sâmbătă.

Prețurile

pentru Sibiu pe 1 anu întregu 7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusu la casa cu 1 fl. mai multu pe anu; — trimis cu post'a în lăintrulu monarchiei pe 1 anu întregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — În străinatate pe 1 anu 10 fl. séu 22 franci, pe 6 luni 6 fl. séu 11 franci; — numeri singuratici se dau câte cu 10 cr.

OBSERVATORIULU

Diariu politicu, national-economicu si literariu.

Orice inserate,

se platescu pe serie séu linia, cu litere merunte garmondu, la prim'a publicare câte 7 cr., la adou'a si a treia câte 6 cr. v. a. si preste aceea 30 cr. de timbru la tesaurulu publicu. Prenumeratiunile se potu face în modulu celu mai usuru prin assemnatunle postei statului, adresate de a dreptulu la Redactiunea Diariului Observatoriulu în Sibiu.

Nr. 44.

Sibiu, 2/14 Iunie 1879.

Anulu II.

Austro-Ungari'a si Itali'a.

De câtuva tempu diarele oficióse si neoficióse din Vien'a au începutu a publicá sciri alarmatóre despre óresicari concentrari de corpuri militare de diferite arme, pe care guvernulu italianu le au întreprinsu pe nesimtite si treptatu în Lombardo-Venetia. Acele corpuri de armata italiana ale caroru fronturi sunt îndreptate spre fruntariile austro-ungare, precum se afirma, s'ar fi urcandu la cifr'a de 73,710 combatanti, carora din partea austro-ungara le aru stá în fatia numai 12,640 combatanti. Aceste sciri la începutu se colportau în modu fórt discretu, cu adaosulu, ca guvernulu austro-ungaru ar fi cerutu dejá esplicari guvernului italianu pentru acésta demonstratiune militara.

Astadi, acele sciri se confirma în modu fórt precisu si în câtu pentru respunsulu pe care l'au primitu comitele Andrassy dela guvernulu italianu, apoi se dice, ca elu ar fi linistitoru si ca aceea concentrare de trupe în Lombardo-Venetia nu este nimica alta, decâtu o simpla dislocare de trupe, ce se usitása în fiacare statu, fara cá prin urmare ea se aiba vre-o tendintia demonstrativa.

Asia ne spunu organele literare ale comitelui Andrassy. Dar' de si aceste asigurari paru a fi linistitóre, totusi opiniunea publica si press'a interna si streina a începutu a discutá în modu seriosu acele misicari ale veciniloru nostrii de peste Alpi si a le urmari cu atentiunea cuvenita.

Credemu deci a satisfacere numai datorintiei nóstre de publicisti, déca ne vomu ocupá si noi la loculu acesta cu relatiunile politice ce domnescu actualmente între cele doue state vecine, acaroru tendintie si aspiratiuni politice au fostu mai totudéuna în opozitiune si rivalitate reciproca.

Intre pretinsele merite ale fostului cancelarulu si ministru de esterne comitele Beust, actualulu ambasadoru austro-ungaru în Paris, s'au enumeratu cu multa ostentatiune si acela, ca densulu a reusitu dupa resbelulu din 1866, a restabili relatiunile cele mai amicabile între cele doue state, acaroru inamicitie le costase tórente enorme de sange, cari s'au versatu cu abundantia si dintr'o parte si din alta pe campurile de resbelu ale Italiei, dela 1848 si pâna la 1866. Amicitia între Austro-Ungari'a si Itali'a ajunsese a fi o dogma, de acarei adevéru nu se

mai indoia niminea, atátu de multu si de repetite-ori a fostu ea proclamata si confirmata.

Dela congresulu din Berlin încóce, multu laudat'a amicitie austro-ungaro-italiana se pare inse ca s'au racitu fórt tare si ca este aprópe a cadea subtu zero, adeca subt acelu punctu, în care amicitia se schimba în contrariu. Cá simptome ale acestei schimbari ne potu servi acea concentrare de trupe în Lombardo-Venetia ce sémana fórt multu cu o mobilizare partiala în tóta form'a, despre care vorbiramu mai susu; apoi acele agitatiuni anti austro-ungare ale comiteteloru „Italiei irredente“, sossirea neasteptata la Rom'a a betranului revolutionaru, conspiratoru si eliberatoru alu Italiei generalulu Garibaldi, relatiunile fórt intime ce întretine acestu eron adóratu alu natiunei italiene cu Lig'a albanesa si în fine pre langa altele, nelimitatulu congediu ce si-a luatú ambasadorulu italianu comitele Robillant dela curtea imperiala din Vien'a.

Aceste aparitiuni instreinetóre sunt totu atâtea puncte negre, care se ivira în tempu relativu fórt scurtu pe orizontulu politicu alu relatiuniloru austro-italiane si cari prevestescu furtuna.

Astadi în Itali'a la aparintia, rivalidiésa doue curente politice si adeca, celu oficiosu care voieste pacea si acela alu natiunei italiene, care pretinde a i se face si Italiei parte din ereditatea „barbatului bolnavu“ dela Bosforu. Scimu cu toti, ca la congresulu din Berlin marele cancelarulu alu Prusso-Germaniei au facutu parte la toti, numai Italiei nu. Acésta desconsiderare au iritatu fórt multu pe poporulu italianu, care se dedase a profitá la tóte ocasiunile candu erá vre-o incurcatura. Asia a fostu favorisata în 1866 candu cu resbelulu prusso-austro-italianu, castigandu Lombardo-Venetia, asia la 1871 candu cu resbelulu prusso-francesu Itali'a unita 'si recastiga vechi'a sa capitala, etern'a urbe a Romei.

Nefacéndu-se inse Italiei parte la congresulu din Berlin, natiunea italiana si-au adusu aminte de macesim'a si consiliulu pe care i l'au testatu marele si multu regretatulu Cavour, candu au disu ca: „Itali'a fará da se!“ adeca „Itali'a va merge singura“ si ea se prepara a-si luá partea ce crede ca i se cuvine. Vointia si dorintia generala si asia dicendu unanima a natiunei italiene este: cá se i se dea Triestulu si litoralulu pe care le numeste partea „irredenta“, adeca inca neeliberata a

Italiei, cá compensatiune si cá equivalentu, pentru aceea ce n'au capatatu din mass'a de licvidatiune a Orientului europénu, care au fostu licitata la congresulu din Berlin.

Acésta este astadi parol'a întregi natiuni italiene, care afla resunetu firescu si simpatichu în multe animi ale italianiloru, cari se mai afla subt dominatiunea austriaca. Este inse mai presusu de ori ce dubietate, cá pâna ce Austri'a va mai dispune de armat'a sa actuala, nu va dá de buna voia aceea ce pretinde dela ea Itali'a.

Mai curendu séu mai tardiu, asupra sórtei „Italiei irredente“ voru avea deci se decide armele. Camilu.

Revista politica.

Sibiu, 13 Iunie st. n. 1879.

În Graz, capital'a Stiriei, partid'a progresista germana a tinutu o conferentia electorala, care în urm'a programului si a resolutiunei luate la finea acelei conferentia a primitu o inportantia si a facutu o inpressiune mai multu cá ordinara. Programulu politicu alu acelei partide, difere în modu esentialu de acela alu dr. Herbst si a partisaniloru sei, cari în numeru de 112 subscrisesera inca pe candu se aflau la parlamentulu austriacu disolvatu, unu feliu de programu mai multu teoreticu, vagu si academicu, decâtu practiculu.

Partid'a progressista stiriana, care se afla inca în stadiulu de constituiere si consolidare are multe sorti de a deveni o partida inportanta, alu carei rolu în viitoriulu parlamentu austriacu nu va fi nicidecum secundaru si lesne se póte intemplá, cá multi din partisanii actuali ai dr. Herbst si ai desmembratei si desorganizatei partide „fidela constitutiunei“ se tréca în taber'a contrara, ai carei capitani sunt niste barbati de reputatiune si auctoritate necontestata, precum sunt de esemplu baronulu Walterskirchen, dr. Mack si altii.

În tempu ce partid'a dr. Herbst au adoptatu principiulu de oportunitate, recunóste de faptu organizatiunea actuala a monarchiei, se inpaca cu suprematia ce o esercitédia elementulu magiaru, face inse opozitiune si combate politic'a de expansiune în Orientu, inaugurata prin comitele Andrassy si cere miciorarea cheltueleuru si introducerea de reforme salutare pe terenulu economicu, industrialu

Foisiór'a „Observatoriului“.

Nicolo.

O istorie italiana.

Comunicata de: J. . . C. . .

(Urmare si fine.)

Eramu tare curiosu si compatimirea ce o avému fatia de acestu nenorocitu nu-mi dá pace se nu cercediu despre caus'a nefericirii sale.

— Potea-mi-ai dá pe bani pane si putina apa? Am facutu o caletoria lunga si sunt fórt obositu.

Nicolo facú unu semnu negativu.

— N'am nemicu.

— Asia dar' fa'mi si mie putinu locu cá se siedemu langa olalta.

— Incapemu amendou, eu inse sunt unu slabu vorbitoru si nu voiu potea face nici o placere unui astfelu de tineru frumosu.

— Voiu purtá eu conversatiunea. Locuintia ta e aici, acésta coliba? Me privi selbaticu si misica din capu.

Ar fi o locuintia incomoda, ventulu si ploia au cursu liberu în ea.

— Si totusi — murmura elu — nu este multu de candu s'a aflatu aici cea mai mare fericire.

— Asia dara a disparutu fericirea de aici? — Érasi me privi cá unu selbaticu.

— Pentru ce vrei se scii? — I aretaiu crucea de lemn.

Da — acolo — acolo jace fericirea mea ingropata pentru totudéun'a.

— Si cum o chiamá candu erá inca în viatia? ilu întrebaiu eu mai de parte, fiindu misicatu de sórtea acestui omu nefericitu.

Tacú, n'amú mai continuatu nici eu cu întrebările. Dupa o pauza mai lunga începutu:

— Dta domnulu meu esti curiosu; si cum se nu fi? Esti tineru si veselu! Oh! si eu am fostu odata asia. Domnulu meu 'ti voiu enará istoria crucei:

Confessorele meu, cardinalulu Feretti mi-a datu cá penitenti'a se peregrinesu pe genunchii goli la sfant'a Feciór'a din Lorente la „Cassa santa“ si crede-me domnulu meu, ca acésta caletoria nu mi-a caditu asia de greu cá enararea acestei istorie. — Nicolo! cine ce tréba are cu Nicolo? Confessorele supremu m'a deslegatu si nici unu omu de pe pamentu nu me mai póte acúsá.

Amu siedintu în tacere mai multu tempu langa olalta si în fine isi începutu enararea sa cu o voce slaba.

— Doui ani au trecutú numai decandu în acésta coliba locuia cea mai fericita parechia din intréga Campagna: Nicolo si Francesc'a.

Nicolo erá unu barbatu frumosu si voiosu dar' selbaticu si passionatu. I placea fórt multu se mérga nóptea la venatulu de bivoli. Pe soci'a sa cea tineru o iubea mai multu decatu lumin'a ochiloru.

Francesc'a trecuse 16 primaveri, erá frumoasa cá rosieti'a aurorei, frumoasa cá ros'a de granatu candu e numai pe diumetate in florita, acésta rosa pe parte o purtá ea cu mare placere în perulu ei negru. Erá buna si resfetiata cá unu copilu.

Sér'a candu siedeau ei pe acésta statua si Nicolo voia se plece la venatóre, déca Francisc'a lingusindu-se isi inpletea cositiile ei cele lungi pre lenga grumadii lui, atunci Nicolo nu se mai misica de langa ea, atunci remanea acasa. Oh! déca si în acea séra fatala ar fi remasu totu acasa. — Dér' Nicolo sarí de lenga ea ridiendu si luandu-si pusic'a se departa.

Dela venatulu ce n'avuse succesu s'a reintorsu tardiu.

Apropiandu-se de case audi conversarea a doue voci placute. Un'a o cunoscea — oh — astfelu numai Francesc'a potea conversá; dér' cealalta erá o voce de barbatu necunoscuta, carea esprimá cuvintele italiene cu unu accentu streinu.

Nicolo tresari — cu desteritatea unei pisice s'a apropiatu de coliba. Acolo siedeá femeiea lui — nematicul'a lui madona în braciile unui barbatu streinu.

Spiritulu necuratulu alu jalusiei i coprinse sufletulu n'a mai veditu nimicu si numai la ecurile pusicaturei sale s'a treditu. Francesc'a a exclamatu: — Nicolo — sfanta, sfanta Fecióra — fratele meu Pietro — si a caditu de pe statua în iérba si ochii sei, acesti ochi frumosi i-a inchisu pentru totudeaun'a. Langa ea in genunchia fratele ei Pietro, pe carele o familia englesa luandu-lu în servitiu l'a dusu inca de copilu în Angli'a, în a carei servitiu se aflá si acum. Elu venise se'si vísitédie pe sor'a sa. Acolo sub cruce dórmé fericirea mea — Francesc'a. Pietro s'a reintorsu în servitiulu seu. Nicolo inse, urmaritu de umbr'a sangeranda a Francescei ratacesce — cá asasinatiulu socii sale fidela.

Nenorocitul'u s'a sculatulu mai palidu de cum a fostu.

— Si confessorele?

— Acel'a ce e dreptu a consolatu pe ómenii, inse nu conscientia lui Nicolo.

Se departa incetu.

— Unde te duci? 'lu întrebaiu fórt emotionatu.

Aretá spre dealu.

— Sfant'a Fecióra se te ia sub scutul ei.

— Róga-o mai bine domnulu meu, se grabésca finitulu vietiei mele, atunci va fi si aici — aretandu-si pieptulu — linesce.

Confundatu am privitu mulu tempu în urm'a lui cum pasia prin desierturile Campagniei, pana candu disparú din vederea ochiloru mei.

Sermanulu Nicolo!

si alu inopiteloru, nou'a partida a progressisti-cere o reforma electorala pe bas'a „censului de inteligentia“, desfiintarea institutului delegatiuniloru asia precum este elu organizatu acuma si schim-barea loru intr'unu parlamentu centralu, care se se ocupe cu afacerile comune ale monarchiei, largirea competintiei si a controlului parlamentelor si asupra politice externe a monarchiei. Acestea sunt punctele principale din programulu politicu ce s'au adoptatu in conferintia electorala din Graz.

Memorable si forte inportante din tote punctele de vedere, sunt cuvintele pe care le au pronuntiatu cu acea ocazione dr. Mack raportorulu acelei programe electorale, care a si fostu primita cu mare maioritate din partea numerosiloru alegători, cari venisera la acea conferintia. Intre altele numitul raportoru dise:

„Nu se pôte cá dualismulu se fia ultimulu cuventu alu istoriei austriace; nu se pôte admite cá acea jumetate a monarchiei ce este mai inferioara, atátu curespectula avuti'a sa economica, cátu si a fortiei sale intelectuale se esercitedie pe o mai lunga durata preponderantia politica. Pentru reformarea constitutiunii delegatiuniloru va fi fara indoiala de lipsa, a intrá in negociatiuni cu Ungari'a; dar' déca Ungari'a nu ar voi se consimtia cu nici unu pretiu la acea reforma, apoi scopulu totusi se va ajunge, pentru cá si in Ungari'a esista o minoritate, care prefera ide'a de statutu austriaca dominatiunii unilaterala a elementului magiaru.“

Prin constituirea partidei germane a progressistoru scisiunea in taber'a nemtiloru austriaci este o fapta implinita. Acésta este si caus'a pentru ce negociatiunile de inpace cu boemii au inceputu a stagná, fara cá pana acumase fi obtinutu vre unu resultatu positivu. Si intr'adeveru, asia cum stau astadi lucrurile, boemii n'au cu cine se se inpace, pentru ca nemtii au incetatu de a mai avea o partida politica compacta si solidara, ce ar fi competenta si auctorisata a vorbi si a pactá in numele elementului germanu. Boemii deci voru asteptá se védia cum se voru mai desvoltá lucrurile pentru cá se ia o decisiune definitiva, relative la intrarea séu absentarea loru dela parlamentulu austriacu. Se afla inse si intre boemi o minoritate, numita partid'a „boemiloru tineri“ acarei conducétoru este Julius Greger, care agitédia si pledédia pentru capitularea neconditionata a natiunii sale subt hegemonia nemtiésca si intrarea in parlamentulu din Vien'a. Avemu inse bune sperantie, ca natiunea boema nu va ascultá de d. Greger, ci isi va remanea fidela traditiuniloru sale istorice si va sci se exploatedie in modu cu multu mai fertilu, minunat'a si favorabil'a situatiune in care se afla ea acuma, fatia cu vechii sei adversari.

Merita se inregistramu si noi critic'a ce o face unu corespondentu din Pest'a alui „N. fr. Presse“ sessiunii dietei unguresci, care probabilu ca precum se dice, va fi inchisa maine prin unu rescriptu regescu. Acelu corespondentu scrie:

„Istori'a acestei sessiuni lungi este trista si instructiva; ea ne aratá pe de-oparte domni'a brutala a mamelucismului, éra pe de alta niste asalturi fara tienta, urmate de o blanda resemnatiune. Semnele caracteristice sunt: decadentia parlamentarismului, anarchi'a cluburiloru si a coterieloru. In dieta nu se mai decide nemicu, ci deputatii vinu cu decisiunile dejá facute gat'a. Inca pe tempulu, candu K. Tisza adveni la potere, diet'a mai éra inca focalariulu tuturoru intereseloru ce se intalneau acolo; astadi domni'a guvernului este aprópe nelimitata. Nu Tisza este corupatoriulu parlamentarismului in Ungari'a, ci deputatii insii au lucratu din potintia la ruinarea influintiei loru, supunendu-se lipsiti de vointia la discretiunea unui singuru omu. Din caus'a acésta Ungari'a au si incetatu de multu a mai fi acelu paladiu alu constitutionalismului precum fusese odinioara pentru monarchi'a intréga, pentru ca si Ungari'a acuma nu are nemicu mai multu, decâtu constitutionalismulu cu fói'a de finicu.“

Dela diet'a Ungariei.

Discursulu

deputatului Parteniu Cosma, tinutu in siedintia dela 5 Maiu a. c. a dietei Ungariei in cestiunea limbei magiare.

(Urmare.)

Poporulu romanu este unu poporu religiosu si acésta o consideru de virtutea lui, si chiaru pentru cá este religiosu este moralu, elu nu'si pôte inchipui si nu'si doresce alta cultura, decatu, acea condusa prin biserica, pentru ca biserica lui mai multu cá ori care

alta biserica, i conserva nationalitatea, i nutresce moralitatea, virtutea, si ceea ce in statulu nostru este forte ponderosu — simtiementele monarchice; diu contra — si acésta este slabiciune — acelu romanu din poporu, care din intemplare séu cá servitoriu pe la domni, séu cá soldatu, séu pe alta cale au ajunsu a sci cate ceva si unguresce — este celu mai stricatu, si celu mai demoralisatu in comuna, ca-ci acestia se considera superiori connationaliloru loru, de aceea sunt neascultatori, nu se supunu ordinei si sunt cei mai aplecati spre fapte rele.

Deci d-loru! in momentul in care noi vomu pune fundamentu pentru latirea nemoralitatii la poporu, in momentul candu vomu porni pentru realizarea aceloru principii, din cari au sustinutu condeputatulu Hely acestu proiectu, in acelu momentu amu ucisu in Romani, nu numai elementulu de cultura adevérata, ci totuodata si patriotismulu, cá-ci din momentulu acela, cu nereligiositatea si demoralisarea lui se va lati si intre ei acea directiune periculósa, care dejá au ajunsu a subminá temeliiile altoru state.

Si 'mi este frica, ca inceputulu la acésta va urmá atunci, candu ni se voru luá din mana scolile confessionale.

Intr'unu modu forte necrutatoru s'au atacatu on. casa! episcopatul romanu, si deputatiunile consistoriali, pentru ca in positiunea loru oficiósa, si cá romani, vedindu pericululu ce invólve acestu proiectu pentru patria, au avutu curagiulu si celu mai inaltu gradu de patriotismu a se espune odiului, si persecutiuniloru prevediute — din partea opiniunii publice magiare — si a intrenvi la prea inaltulu tronulu pentru delaturarea acestui proiectu.

Fapt'a loru s'au infatisiatu cá unu lucru nepatrioticu.

Eu nu m'asiu estinde asupra acestei actiuni in-template afara de casa, de cumva inaintea mea altii nu o aduceau in discutiune, si daca in dilele trecute, candu se vorbi aci si de acestu lucru, nu me convingému din unele semnesi expresiuni ale d-lui ministru de culte, ca inca nici dsa nu este luminatu destulu, ca: óre ce au potutu indemná pe numitul episcopatu si pe deputatiuni cá se intreprinda pasulu atátu de condamnatu? Acuma inse me simtiu indatoratu a me declará si in acésta privintia, cu atátu mai virtosu, ca eu inca am avutu norocirea a fi alesu si a primí mandatulu unui consistoriu cá se participa la deputatiune (o voce din stanga estrema: „destulu de reu!“)

Motivele le poteti aflá in cele ce diseiu mai susu, dara ele sunt espuse pe largu in insasi reprezentatiune.

In cátu privece procedur'a inse: eu asia sci dloru, ca in tiér'a nóstra constitutionala, fia-cine are dreptu a petitioná la regele incoronatu, la legislatiune, si la ori care auctoritate, éra acela care se folosese de acestu dreptu nu se pôte acúsá nici cu nepatriotismu si nici cu vatamarea drepturiloru constitutionali. Celu mai sfantu dreptu este acesta intr'unu statutu constitutionalu!

Ei bine D-loru! Ve intrebú eu, ca aceia cari au vediatu pericululu in proiectulu de lege, in stadiulu ce érá candu le-a venit la cunoscintia, unde ar fi trebuitu se petitionedie in contra lui la altulu, decâtu unde se aflá — la Mai. Sa? La dieta n'au potutu petitioná inainte de a sosí proiectulu acolo. La gubernu n'au avutu pentru ce petitioná, cá-ci elu ilu substernuse dejá la Mai. Sa.

Si óre cine este caus'a, ca proiectulu nu érá cunoscutu inainte de a ajunge acolo? Singuru guvernulu, care acestu proiectu ponderosu cu abatere dela modulu usitatu, l'au pregatitu in secretu, si deodata au surprinsu lumea cu elu.

Vedemu si astadi, ca pentru tote proiectele ponderóse conchiama guvernulu enchete, cere opiniunile celoru interesati, si inainte de a le presentá in camera le publica prin jurnalistica, cá tiér'a intréga se le védia, se le discute, si se se póta orientá.

Astfelu au lucratu si antecesorele de pia memoria alu d-lui ministru, br. Iosifu Eötvös, care negresitu au fostu celu putinu asia pedagogu si barbatu de statutu cá si ministrulu actualu — candu au pregatitu proiectulu legéi de instructiune din 1868, si de traia elu astadi, negresitu ca totu asemenea urmá si cu acestu proiectu.

De altmintrelea in acésta privintia vorbéscá insasi petitiunea. Permeteti-mi se cetescu din ea punctulu respectivu care suna astfelu:

„Inainte de a se fi gatitu proiectulu legéi de instructiune din 1868 ministrulu de culte de pia memoria de atunceá a conchiematu encheta de esperti pentru discutarea si studiarea obiectului, si la acea encheta pe calea auctoritatiloru loru bisericesci a chiebatu esperti si din partea diferiteloru confessionali. Regretamu forte, cá cu abatere dela calea urmata atunci, de asta-data auctoritatiloru nóstre bisericesci nu li s'au datu ocazione, cá in privintia unui proiectu de lege de o inportantia atátu de mare, si care trebuie adencu cumpenitu din diferite puncte de vedere, se-'si póta dá opiniunea a priori, cá-ci de se facea acésta, credemu ca nu ar fi ajunsu biserica nóstra in acea positiune la tota intemplarea genanta, cá cu ingrijirile sale provenite din acestu proiectu de lege — dupa parerea nóstra neconducétoriu la scopu, se fia necesitate a alergá de-adreptulu la prea inaltulu tronulu alu Mai. Vóstre.“

Precum ve poteti convinge d-loru din cele audite, recunóscé insasi deputatiunea, ca drumulu urmatu nu este celu normalu, inse precum diseiu nu ea a fostu caus'a ca mai inainte n'a avutu scire de proiectu, precum n'a fostu cauza nici la acea, ca i-a venit la cunoscintia atunci, candu i-a venit, — ci guvernulu, care éra si in contra usului de pana atunci, indata ce a substernutu proiectulu la Mai. Sa pentru prealabila incuviintare, s'a grabitu pe calea organeloru sale a-lu dá publicitatii. Din ce cauza? o scié tiér'a intréga!

In cátu privece invinuirile de nepatriotismu si de pasire in contra limbei unguresci, numai acela póte aduce judecata drépta, care nepreocupatu va cetí insasi petitiunea deputatiunii. Éta ce se dice in respectivulu punctu alu petitiunii:

„N'avemu nici o observare in contra cá cetatieniloru statului dupa potintia se li se dea modu potrivitu de a invetiá limb'a magiara cá limba a statului, de si in generalu, lips'a de acésta nu o justifica legea esistenta de nationalitate, respective dreptulu asigurat nationalitatiloru pentru folosirea limbei loru, si preste totu referintiele ethnografice ale patriei nóstre: inse pentru scopulu de a invetiá limb'a magiara, proiectulu de lege contine astfelu de dispositiuni, despre cari cu totu respectulu ce nutrimu in privintia intieleptei prevederi a guvernului Mai. Vóstre, — suntemu necesitati a dá expresiune acelei convingeri a nóstre, ca acele dispositiuni absolutu nu sunt apte de a corespunde scopului.“

Cum póte aflá aci unu omu nepreocupatu ura contra limbei magiare si contra ideí de statutu ungaru?!

Eu acestei preamulite reprezentatiuni atribuescu aceea, ca s'a scosu din proiectulu originalu acelu §., care a fostu mai tare combatutu. (Referintele: Care este acela?) Este acelu punctu alu proiectului originalu, prin care se dispunea introducerea limbei magiare preste 6 ani in tote scólele poporale, si destituirea aceloru invetiatori, cari pana atunci nu voru sci limb'a magiara! Si déca n'avemu alta satisfactiune, déca si nu potemu aretá mai mare resultatu, celu putinu potemu dice, ca amu esoperatu moderarea reului prin delaturarea acelu §.

Nici liter'a, nici spiritulu reprezentatiunii nóstre nu dovedesce nepatriotismu, nici o litera a ei nu respandesce ura in contra limbei magiare in contra nationalitatii magiare, séu in contra statului ungaru; deci aceia, cari invinuescu pe episcopatul romanu si pe deputatiuni cu nepatriotismu — comitu cea mai mare nedreptate.

Dar' déca nu v'a convenitu acésta d-loru! cestiunea a ajunsu dejá in altu stadiu.

Episcopii si consistoriele au raportatu despre pasulu intreprinsu sínódeloru ordinarie bisericesci, cari s'au tinutu in dilele acestea in tote diecesele. Sínódele au luat spre scire si au primitu de alu loru faptulu deputatiunii si au decisu cá reprezentatiunea cunoscuta se se substérna dietei cu acea rugare, cá cu ocaziunea pertractarii acestui proiectu de lege se ia in considerare ingrijirile si motivele coprinse intr'ensa. Acum dara petitiunea este aci inaintea forului competente, binevoiti a-i apretia motivele, si prin acésta aveti ocaziune a delaturá reulu pe cea mai constitutionala cale.

Este forte caracteristica si manier'a cu care unii dintre deputati apera proiectulu. Fara a privi la soliditatea isvóreloru din cari 'si culegu datele, inainte s'au pregatitu, cá fia-carui deputatu de nationalitate nemagiara se 'i póta aretá, cá in acele tieri, unde elementulu seu este in maioritate, totu asemenea se urmédia.

Astfelu d-lu deputatu Madarász inca inainte de a vorbi vreunu romanu la cestiune dice: „Sciu cá veti vorbi si voi, si din acestu motivu inca inainte ve servescu cu date, cá in acea tiéra, unde elementulu vostru este in maioritate, inca si mai aprigu se tractédia cu cei de alta limba, decatu la noi.“ Dupa aceea cu mare placere cetesce unu jurnalulu — jurnalulu lui Vándory din Romani'a, in care sunt nesce povesci despre mai multe sute de scóle, cari nici nu sunt ale sudtiloru Romaniei, si guvernulu de acolo totusi le ar fi inpusu limb'a statului,

A mai cetitu apoi si unu dialogu scornitu intre unu romanu si unu magiaru.

Eu nepunendu nici unu pretiu pe jurnalulu mentionatu, si cugetandu cá sunt mai multi aici, cari cunosc isvorulu din care se nutresce acelu jurnalulu, si cari cunosc si scopulu pentru care se scriu astfelu de articlii 'mi propusessemu a nu reflectá la elu; inse in alta siedintia vine deputatul Orbán Balázs si ne infatisédia cu tota positivitatea unu casu concretu, afirmandu cá „in Romani'a esista lege, prin care se impune limb'a statului tuturoru scóleloru confessionali si private, inpoternicendu-se guvernulu cá se esamedie pe toti invetiatori confessionali de limbi streine, si de cumva va afla cá nu posedu limb'a statului se'i destituésca, inlocuindu-i cu altii cari sci limb'a romanésca. Pe bas'a acestei legi guvernulu a esaminatu pe toti invetiatorii ciangailoru din Moldov'a, i-au declarat de neapti pentru propunerea limbei romane, si destituindu-i a tramisú in locul lor invetiatori romani si a indatoratu pe comunele ciangailoru a le plati unu salariu de câte 600 fl. pe anu, si de atunci acesti invetiatori instruédia pe ciangai.

Acésta afirmatiune categorica intr'atata m'a surprinsu, in catu de si cá unulu, carele petrecu cu atentiune desvoltarea Romaniei in acésta privintia, si care cetescu jurnalule romane, sciamu cá nu esista asemenea lege, nici dispositiune de a guvernului; totusi findu cá afirmatiunea vine dela unu omu, care se considera de istoriografu, si se si ocupa cu istori'a, considerandu si positivitatea, cu care 'si face afirmatiunea, m'am pusu pe ganduri, cá in fine totasi póte se fia ceva in lucru si numai decatu am telegrafatu la unu deputatu, care totodata este si redactorulu celei mai latite foi din Romani'a, caruia comunicandu-i cele dise de Orban l'am rugatu: se aiba bunetate a me luminá, in catu sunt esacte acele afirmatiuni? inse astfelu, cá de deslucirile lui se me potu folosi aci in dieta fara a deveni espusu la o desmintire.

La acésta am capetatu urmatoriulu respunsu, carele cu permissiunea D-vóstra — fiindu cá aci sunt multi cari sci romanésce ilu voui ceti in textulu originalu, dupa aceea si in traducere magiara. Eata respunsulu: „Tote aretarile lui Orban tunt absolutu false. Articollulu 5 din constitutiune asigura libertatea invetiamentului in tote scólele confessionale si private, functionédia mai fara controla, nu li se impune nici limba nici esamenu, nici nimica. Nu s'a inpusu nici odata invetiatori ciangailoru, cari in cea mai mare parte nu mai vorbescu unguresce de o suta de ani, pe candu nici nu erau scoli rurali, ci fiindu isolati in mici grupuri intr'o massa compacta de romani cum s'a intemplat si multoru romani in Ungari'a si Transilvani'a.“

E bine d-loru fatia de asertiunea categorica a d-lui Orbán eu sustnu această desmintire categorica, la care nimicu nu voiu a mai adaoge. (V. urmá.)

Romania.

— Bucuresti, 10 Iunie n. 29 Maiu v. Camerele deschise in sesiune extraordinaria se ocupara pana acumu aprópe numai cu verificarea celor alesi, între cari si unulu Comanescu, alias Comanu Chicea profesor, a carui alegere produse unu scandalu cumplitu. Pecatulu vanitatiei l'a inpinsu a se espune la pericolulu si rusinea preste care a datu. Desbaterile inse la aflati in „Monitoru“ per extensum de aceea eu nu me mai ocupu de ele.

Membrii Academiei se adunara in sesiune extraordinaria in numeru cá nici-odata; ba ce e mai multu, trei fosti membrii, dintre cari unulu esise in 1868, alti doui mai tardiu, dupace 'si descoperira aplecarea de a reintra in Academia, membrii actuali votara a loru receptiune cu tóta placerea, voidu a documentá si cu această ocaziune: cá in acestu corpu scientificu nu cauta nimeni la credintiele politice ale cuiva, ci cu totul la alte calificatiuni. Processele verbali ale siedintieloru Academice se publica deocamdata numai in „Monitoriu oficialu“ pana la reorganizarea definitiva a corpului academicu ale carui statute noue se voru dá preste cateva dile in desbatere meritoria, cá-ci membrii s'au adunatu pana in numeru de douedeci. Crediendu eu, cá lucrurile de acum ale Academiei voru interessá pe toti literatii romani si pe multi neromani, ve recomandú cá se le reproduceti si dvóstra. Orthographi'a „Monitoriului“ n'are se ve sparie, cá-ci ori-cum aceea totu mai respecta incai regulele gramaticali, de si nu asia de bine cá „Romanulu“, dara mai bine de cátu mai tóte celelalte diarie si multe carti.

Primirea de domineca a corpului academicu la palatulu de véra dela Cotroceni a fostu din cele mai ilustre. Discursulu presiedintelui J. Ghica demnu de Academia si de d-sa, éra respunsulu In. Sale R. cu atatu mai surprindietoriu si gratiosu, cu catu erá improvisatu si óresicumu dictatu la momentu de inportant'a missiune a acestui institutu de sciintie, pe care Domnitoriulu a sciutu a'lu apretia totu-deauna. Academi'a proclama pe In. Sa R. de Presiedente onorariu alu seu.

Vineri in 6 Iunie a intr'unitu dn. Titu Maiorescu in salónele sale o societate aléa de domni si dómne, unde dn. Vas. Alesandri avú bunetate a citi una parte mare din dram'a sa istorica „Legend'a lui Despotu Voda“ in 5 acte. O ascultaramu cu mare placere. Dómn'a casei si gentil'a fiic'a a ddloru sale, in costumu nationale, facura cá acea serata se remana multu timpu in memori'a óspetiloru sei.

Dominica, 27 ale curentei, M. S. R. Domnulu a bine-voitu a primi, la palatulu dela Cotroceni, pe dnii membrii ai Academiei romane, cari au venitu spre a esprima multimirile loru Prea Inaltiatului Domnu pentru organizarea Societatii academice in corpu constituitu, sub denumirea de „Academia romana.“

Dn. Ionu Ghica, presiedintele Academiei, a adresatu cu această ocaziune, Altetiei Sale Regale urmatoriulu discursu:

Maria Ta,

„Academia romana petrunsa de recunoscintia pentru solitudinea ce Altetia Vóstra Regala a aratatu acestei institutiuni, vine astadi, cu celu mai profundu respectu, se-si esprime simtiementele sale de gratitudine.

Ide'a fundamentala de a face cá limb'a se fia una, precum una este si viati'a nationala in noulu statu romanu, a datu nascere „Societatii Academice Romane.“

Cultur'a spiritului in tóte ramurile activitatiei sale face glori'a natiuniloru civilisate, gloria care se mesóra dupa urmele de lumina ce lasa din generatiune in generatiune, in litere, in sciintie si in arte, cá si in vitejie.

Cá mai tóte cugetarile nationale, si această a fostu rezervata domniei Mariei Tale a o realisá. Ea a fostu si este din numerulu acelor care sunt menite a inaltia natiunea pe trépt'a ce i se cuvine.

Cá patronu, Altetia Vóstra Regala, s'a asociatu la modestele nóstre incercari, cá Suveranu, a sanctionatu transformarea Academiei in institutiune nationala.

Noi, membrii acestei institutiuni, venimu déra respectuosu a esprima simtiementele nóstre de gratitudine Inaltului nostru protectoru, si totu-odata a rugá pe Suveranu se bine-voiesca a primi presiedenti'a onorarie a Academiei Romane.

Acésta este cea mai scumpa dorintia a mem-

briloru Academiei, cari vinu a depune omagieles loru la peciórele tronului Altetiei Vóstre Regale.“

M. S. R. Domnulu a bine-voitu a raspunde cu urmatórele cuvinte:

„Sunt mandru ca sub domni'a Mea s'a fondatu Societatea care astadi devine Academia Romana. Urezu din tóta ánim'a cá această frumoasa institutiune se fia unu avutu isvoru pentru sciintia, pentru limb'a si istori'a nóstra nationala. Primescu cu o viua satisfactiune a fi presiedintele onoraru alu acestui doctu corpu, precum am fostu fericitu de a fi, chiaru dela fondarea ei, Presiedintele Societatii Academice.“

Dupa această, d. Ionu Ghica a prezentatu Domnitoriulu pe dnii membrii ai Academiei, cu cari Maria Sa Regala s'a intretinutu in modulu celu mai bine-voitoru despre lucrurile si activitatea fia-caruia.

P. S. Timpulu pe aici ambla fórté priintiosu. Caldurile sunt mari, cadu inse si ploii manóse de câte 3—4 óre, prin care se mai moderédia.

Correspondentie particulare ale „Observatoriului“.

— (Rodn'a vechi'a Maiu 1879). Macaru ca corespondintiele rare din acestu orasielu, stracurate din candu in candu prin jurnalistic'a romana, nascu neplaceri, indignatiune si mare iritare in spiritele magiariloru din locu; totu-si intemplantile cari percurgu aici, fiindu fórté acomodate pentru a servi de materialu jurnalisticu, nu se potú dá uitarei si nepasarei asia, dupa cum ar fi dorinti'a celoru ce contribue la sporirea acelor'a.

Cu atátu mai virtosu nu potemu sigilá astfelu de lucruri cu sigilulu nepasarei, pentru cá prin clubulu celu micu magiaru, compusu din vre-o cateva persóne inteligente, in frunte cu niste neofiti — buna óra cá si puterniculu aparatoriu alu proiectulu legei de magiarisare — Stoicovits, au sositu acolo, in catu acestu clubu dispune si conduce dupa placu tóta poporatiunea de aici.

Óre pentru ce? pentru cá sunt puternici si prin anumite afaceri voiescu a 'si ajunge scopulu loru personale si a castigá simpatie inaintea puterniciloru dilei.

Intre evenimentele locale, celu mai insemnatu este, ca Rodneni au perdutu precesulu cu scól'a de statu si la a treia instantia. Asia dara s'a implinitu profeti'a comunicata in Nr. 8 a acestui diaru din a. c. deci potemu dice:

Finis est rei
Gloria Hungariae Dei.

Noi suntemu asigurati, ca pe candu se va introduce cinstit'a lege se nu suferimu lipsa de invetiatori magiari. Avemu la scól'a de statu 3 invetiatori si 1 invetiatorésa, care de care mai calificatu pntru cá nu sciú decatu numai limb'a magiara, si asia toti pruncii fia ori si de care nationalitate sunt siliti a invetiá ungresce. Apoi clasele sunt inpartite fórté bine, pentru cá fetitiile in fia-care classa invétia cu baieti in etate de 12—13 ani la unu locu.

Avemu si vre-o cativa lingusitori in acestu tieniu, cari la indemnulu unora si a áitora si-au luatú pruncii dela scól'a din Naseudu si'i au adusu in cea de statu din Rodn'a, numai pentru cá se capete crescere magiara, traindu in buna sperantia, cá pruncii loru numai asi'a se voru ferici déca voru sci ungresce.

Avemu si noi norocire a fi salutati din partea aceloru prunci in locu de cu „buna diminétia“ cu „jó reggelt kívánok“ si cu „dicsértessék a jezus krisztus“.

Inaintamu si vomu inaintá si mai multu in creșterea magiara, fiindu cá tocma in timpulu presentu au sositu aici domnulu inspectoru de scóle d. Szeremlei, cu missiune de a constata necesitatea infintiarei unei scóle de statu si in comun'a Carlibaba, colonie miesta russésca langa graniti'a Bucovinei. Trei scóle de statu si anume cea din locu, cele cari se voru ridic'a in Colbu pe séma minariloru si in Carlibaba, de buna séma voru fi in stare se magiarisedie, nu numai persónele nemagiare din acestu tieniu, ci inca si petrile de pe muntele Ineului.

Totu in primavér'a a. c. s'a mai intemplantu in acestu opidu éra-si ceva caracteristicu ce atinge interesele acestei comunitati, adeva:

O móra erariale, prin creșterea fluviului Somesiu schimbanduse cursulu apei, érá se devina la acea fatalitate in catu se remana fara apa.

Pentru incungiuarea urmariloru, domni dela oficiulu montanu decisera se cladésca unu jazu nou si unu altu canalú cá asia se póta conduce ap'a spre móra. Si ce se vedi? notariulu, primariulu si magistru postale din locu, sedusi prin amabilitatea vicléna si presiunea usuatu a domniloru respectivi, au esitu cu totii in fati'a locului, si fara de a mai intrebá si pe alte persóne interesate si fara de a fi cerutu concessiune dela locurile competente, au hotaritu cá se se faca atatu jazulu precum si canalulu. Tóte acestea s'au si facutu.

Acestu casu cu deosebire merita tóta atentiunea, fiindu cá nice nu se observa legile si ordinatiunile statului cari sunt in vigóre.

Si ce e mai multu, cá comun'a si-au jertfitu si loculu ei propriu numai cá se satisfac domniloru dela oficiulu montanu.

In fine luandu-se pe séma vre-o caitva proprietari din apropierea jazului, vediendu cele intemplate au prinsu numai a dá din capu, cá cum s'au potutu cladi acelu jazu fara de a fi si ei intrebati si fara esoperare de concessiune dela locurile mai inalte. De si au observatu ómenii pericolulu esundarei de apa in casuri neprevédute, nu s'au incumetatu a pasi pe cale legale, pentru cá aducendu-si aminte de trist'a intemplantu cu scól'a, se temu a se opune fatia cu acei domni atatu

de puternici; mai bine voiescu a táce decatu se patiesca cá atunci.

Ce se atinge despre societatea pompieriloru din Rodn'a v. am se obsevu numai atata, ca această societate cu 39 individi activi esista numai cu titulu provisoricu, inse in afacerea ei nu se vede nici unu progresu, din cauza ca tocma aceia, cari erau fórté animati pentru infintiarea ei, astadi au devenitu de totu indiferenti.

Ar fi tare consultu cá acei onorati domni, cari au fostu asia de insufletiti pentru această idee atatu de salutara — se desvólte mai multa activitate pentru sustinerea societatei, fiindu cá altmintrelea i se apropie sffrsitul catu de curendu.

— n. —

Sciri diverse.

Emilia Cuciuba maritata Bogdanu, Iosifu Cuciuba si Anna Maria Cuciuba maritata Bökényi, cá fii; Vincentiu Bogdanu si Ioanu Bökényi, cá gineri: in numele lor si in alu numerosiloru nepoti, stranepoti, in alu fratelui si alu consangeniloru, cu ánim'a infranta de durere pentru perderea ce au suferitu, dar' cu supunere umilita si religiósá cátra dispositiunea preaintieptei Providentie, aducu la cunoscintia cum ca iubitulu loru parinte, respective socru, mosiu si stramosiu, frate si consangénu

Mihailu Cuciuba de Teiusi,

functionariu alu comitatului Aradu prin mai multe decenie, dupa unu siru lungu de fapte bune, venindu la apusulu vietiei, si provediutu cu sfintele sacramente, a repasatu in alu 82-le anu alu etatei sale.

Osamintele admortulu in Domnulu, au fostu astrucate in 29/10 Iunie a. c.

„Sit tibi terra levis,
Molliter ossa cubent.“

Aradu, 28 Maiu (9 Iunie 1879.

— (Necrologu.) Maria G. Dima, nascuta I. Florianu, si-a terminatu jun'a sa viatia in urm'a unei scurte suferintie in etate de 22 de ani si in alu treilea anu alu fericitei sale casatorii.

Cu ánim'a franta de durere Ve incunostiintiedia despre această perdere ireparabila inconsolabilulu ei sotiu G. Dima in numele seu, alu micutiloru sei fii, alu jeliciloru parinti, frati, cumnati, cumnate, si alu celorlalte rudenii.

Remasitiile pamentesci ale reposatei s'au radicatú Sambata in 26 Maiu (7 Iunie) a. c. la 3 óre p. m. din strad'a Furcoai Nr. 63 si s'au asiediatu in cimiteriulu bisericeii S-tei Treimi in Gróveri. Fie'i tierin'a usióra!

Brasiovu in 24 Maiu (5 Iunie) 1879.

— (Necrologu.) In Beiusiu a muritu in 9 l. c. la 2 óre p. m. d. Teodoru Ardeleanu, cetatiénu si proprietariu, in urm'a unui morbu indelungatu in etate de 53 ani. Repasatu este deplansu si jeltu de de catra fiii si ficele Maria Ardeleanu, inpreuna cu sociulu seu Elia Frentiu notaru cercualu, Alexiu Ardeleanu agronomu, Ecaterin'a Ardeleanu si minorenii Georgiu, Ioanu si Petru Ardeleanu inpreuna cu mai multi consangeni.

Fia'i tierin'a usióra si memori'a neutata!

— (Calea ferata Ploesci-Predélu.) — De la 29 Maiu (10 Iunie) 1879, incepe circuliunea trenuriloru pe sectiile Ploesci-Campina (Podulu-Vadului) si Sinaia-Predélu statii ale calei ferate Ploesci-Predélu. Iar' pe distanti'a dintre statiile Campin'a (Podulu-Vadului) si Sinaia si între statiile Sinaia si Campin'a (Podulu-Vadului), circuliunea se va face totu de calea ferata prin' unu serviciu regulatu de trasuri.

Statiunea Bucuresti liberédia la trenulu seu de caletori, cari pléca din Bucuresti la 7 óre 20 minute diminétia, bilete directe pentru statiunile deschise ale calei ferate Ploesci-Predélu, in care bilete directe se coprinde si tacs'a de trasuri.

Tóte statiunile deschise ale calei ferate Ploesci-Predélu liberédia asemenea bilete directe pentru trenulu de caletori care ajunge la 9 óre 30 minute sér'a in Bucuresti, in care bilete se coprinde si tacs'a de trasuri.

Trenurile calei ferate Ploesci-Predealu sunt in legatura cu trenurile calei ferate Austro-Ungare, care ajunge si pléca din Brasiovu.

Bagagele predate, urmédia pe caletori pana la destinatiune prin ingrijirea calei ferate.

Mersulu trenuriloru calei ferate s'a regulatu asia:

Dela Ploesci la Predealu:

Ploesci plecarea 9 óre 45 minute, plecarea din Bucuresti cu trenulu la 7 óre 20 minute diminti'a. Baicoiu, 10 óre 31 minute. Campin'a (Podu-Vadului), 12 óre (plecarea cu trasuri). Sinaia, 4 óre 33 minute (plecarea cu trenulu). Predealu, (sosirea) 5 óre 30 min. (in legatura cu trenulu dea Brasiovu).

Dela Predealu la Ploesci.

Predealu (plecarea) 10 óre 30 minute, (in legatura cu trenulu dela Brasiovu). Sinaia, 12 óre 17 minute,

(plecarea cu trasuri). Campin'a (Podulu-Vadului) 5 ore 7 minute, (plecarea cu trenulu). Baicoiu 5 ore 57 min. Ploesci (sosirea) 6 ore 40 minute, (plecarea la Bucuresti cu trenulu la 9 ore 30 minute ser'a.)

— (Legatiunea Imperiala si Regala a Austro-Ungariei), cu not'a No. 445, adresata ministeriului afacerilor streine, comunica decisiunea guvernului Imperialu si Regalu alu Bucovinei, prin care: „se permite intrarea in stabilimentele de carantine de acolo, a viteloru cornute destinate pentru esportu, cari provinu din districtele neinfectate ale Romaniei: Dorohoiu, Botosiani, Falticeni, Nemptiu, Iasi si Romanu, supuindu-se aceste vite unui timpu de observatiune de 12 zile.“

„Monitoriu.“

— (Unu duelu Ruso-Romanu.) Diariulu „le Lombardia“, dela 27 Maiu, care apare in Milano, publica urmatorea relatiune ce i se tramite din Como:

„Eri a avutu locu unu duelu cu pistolulu langa Mudrissio, intre Cat . . . , romanu din Bucurusi si domiciliatu la Milano, si intre d. comite Tom . . . , rusu din Moscva.“

Caus'a duelului au fostu o conversatiune forte animata: celu d'anteiu sustinea ca la batalia dela Griviti'a, langa Plevna, romanii s'au batutu ca nisce lei, fara veri unu ajutoru din partea armatei ruseseci; elu sustinea ca armat'a romana a fostu chemata in graba de marele duce principele Nicolae printr'o telegrama directa catre Carolu alu Romaniei, in care se dicea:

„Treceti Dunarea cu ostirea Vostra, alt-felu caus'a nostra este perduta.“

Elu proba ca victori'a romanilor a fostu recunoscuta de acelu generalu turcu Osman-pasia, incredintandu spada sa dupa caderea Plevnei, unui generalu romanu caruia i a disu urmatorele cuvinte:

„Voue gloria.“

Celu d'alu doilea sustinea ca armat'a russa a scapatu mic'a ostire romana, reu organizata, condusa de generali ignoranti; ca libertatea de care se bucura acum Romania este o curata opera de umanitate a Rusiei; ca natiunea romana este o natiune ignoranta fara recunoscintia, si ca nu merita decatu dispretiu si nimica mai multu; elu au adaogatu ca ministeriulu Bratianu-Cogalnicenu a furatu milioane de la Russia si alte asemenea insulte.

Eata caus'a duelului.

D. comite Tom . . . , ranitu subt costa fu transportatu, la Lugano, si ast-felu se termina acesta certa pentru onorea nationala.“

— (O noua proba de iubire ungeresca.) Liberalulu d. ministru de culte si instructiune alu Ungariei afla cu cale a mai opri o carte romanésca. De asta data acesta onore i se facu d. profesore din Blasiu Beniaminu Popu acarui manualu intitulatu „Istoria Transilvaniei si a tieriloru din giuru, pentru adulti si clasele gimnasiale superioare“, a fostu oprita pentru tote scolele romanesci din Ungaria si Transilvania. D-lu profesore B. Popu ar trebui se multumésca d-lui ministru pentru reclamulu gratuitu ce i l'au facutu.

— (Bibliografia). In dilele trecute avuramu placut'a surprindere a primi dela Bucuresti unu frumosu volumu de poesii intitulatu: „Patrie si Libertate.“ Poesii vechi si noi de d-lu Georgie Cretzianu. Bucuresti 1879.

Prin publicarea acestei colectiuni de poesii, prea stimatulu autoru ce se bucura de o inalta reputatiune in magistratur'a si in societatea confratiloru nostri de dincolo de Carpati, a facutu unu pretiosu presentu literaturei romane in genere si in specialu poesiei, care suferu de mai multi ani de o seceta aprópe completa. De si parte din poesii d. Cretzianu au fostu deja publicate, ele inse n'au strabatutu decatu numai sporadic in publiculu nostru celu mare. Acum inse avendu-le in colectiune ele stau la dispositiunea facaruia si din parte-ne in locu de ori ce alta recomandare dicemu: Voi toti cati mai credeti in idealulu poesiei, in amorulu de patrie si libertate, toti a caroru animi mai sunt inca in stare a se entusiasma si a iubi cu tineretie, grabiti a gustá din recortorele si cristalinele unde ale acestui isvoru poeticu si recreatoru. Suntemu siguri ca dupa ce veti ceti acele poesii scrise intr'o limba dulce, linu curgetóre, si armonioasa, care au isvoritu dintr'o anima de adeveratu poetu si romanu, veti simti si in anim'a vostra vibrandu acelu resonetu pe care ilu redestépta intimele si sincerele accente ale poesiei.

Pretiuulu acestui volumu de poesii este 5 franci.

Economi'a nationala.

Creditulu poporalu.

(Urmare si fine.)

Pentru momentu in Franci'a, bancile dise de inprumutare pe onore, care sunt fundate pe aceste principii, pana acuma au avutu slabe succese. Ideia e frumoasa. Ce pote se fia mai frumosu de catu apelulu facutu la onorea celuia care se inprumuta? Prea bine; dera trebuie negresitu ca inprumutulu se si platésca. Esista in unele localitati unu ore-care

numeru de asemenea banci pe cari asiu pote se le numescu, la cari formalitati nu lipsescu de a inspirá inprumutatoriloru sentimentulu sacru alu obligatiuniloru ce contractedia. Inprumutatorulu se presenta inaintea bancii, insotitu de nevasta si copiii sei, séu de tatalu si muma-sa, ca se ipoteceze datoria pe onorea intregi familii. Sunt deschise doue registre: unulu este numitu, nu fara putina pompa „cartea mare a stimei publice a comunei“ unde se inscriu numele acelora cari s'au tinutu de cuventu; in cealalaltu figurédia numele datorniciloru de rea credintia. Unele din aceste banci o ducu, si acesta e ceva. In cate-va despartiminte francese se citédia numele unoru asemenea banci cari aducu servicii reale, de si limitate.

Se nu uitamu a vorbi aci si de Societatea creditulu principelui imperialu, nascuta dintr'o inspiratiune atingetóre care a facutu si face in tote dilele servicii reale, fia lucratoriloru caduti in nenorocire, fia procurandu muncitoriloru, prin usiore inprumuturi, mijlocele de a' si dobendi unelte séu materialu. Este bine ca, din timpu in timpu, se se dea de susu modele si exemple bune. Prin asemenea lucruri se face unu apelu claseloru instarite ca se consacre la opere folositoare sufletulu si concursulu loru grabitu.

In fine mai este o a dou'a forma a acestui creditu poporalu, care are dreptu scopu productiunea, creditulu mutualu realizandu-se sub forme de banci. Detaliulu unui asemenea mecanismu este forte complicatu. Ve voiu indica numai principiulu. Si acilea trebuescu negresitu cate-va capitaluri, ca-ci nu pote se esiste creditu de catu cu acesta conditiune prealabile. Dera nepotintia individulu isolatu este corigiata prin legea mariloru numere si prin incomparabila putere a asociatiunei. Cu mii de individe sarace aducendu obolulu loru, se face o banca bogata, dupa cum cu mii de consumatori saraci este alimentatu inpositulu mai bine de catu l'aru alimentá unu micu numeru de bogati. Acesta o intielese bine organisatorulu puternicu alu banciloru poporale din Germani'a, alu carui nume este bine cuventatu de poporatiunile tutoloru tieriloru, d. Schulze-Delitsch. Ca-ci, lucru de mirare, lucru aprópe unicu in asemenea materii in care actiunea esercitata este in generalu, mai multu colectiva de catu individuale, unu omu singuru a creatu mai totulu. Nu trebuie in adeveru a se numi creatiune actulu care apuca elementele unei idei séu unei institutiuni, ce esistau mai multu séu mai putinu intr'unu modu vagu, spre a le dá unu corpu? Nu se numesce a crea candu grupezi tendintie raspan-dite, trebuintie si mijloce disseminate, pentru a le comunicá unitatea si cu unitatea puterea? Astfelu fu oper'a principalulu fundatoru alu banciloru poporale in Germani'a. Aceste banci se basedia pe ideia cautionamentulu solidaru. Se pune la banca unu capitalu modestu; apoi, in casu de trebuintia, se adresedia la stabilimentu. Pana la totalulu sumei ce se coprinde in bonulu ce i-a constituitu versamintele facute, fia care societaru pote se se inprumute la banca numai pe simpla'i semnatura; inprumutarea se face de ordinaru pe termenul de trei luni, dupa care se reinoesce. De este vorba de sume mai mari de catu cea coprinse in bonu, i mai trebuie semnatura si unui altu societaru, care se garanteze solvabilitatea celu ce cere in inprumutu. Lucratorii, micii intreprindietori asociati in aceste banci de inlesniri de bani, dupa cum vedeti isi facu creditu unii altora. Si eficacitatea acestei combinatiuni, care lucrédia de odata, si ca banca de pastrare si ca banca de inprumutare, este asia, ca departe de a infatisia pericolele cari s'aru crede, este de o sigurantia minunata. Aceste stabilimente sunt dintre cele mai solide. Germani'a socotesce astadi mai multu de noue sute de asemenea banci, inpartite pe unu vastu teritoriu. Patru sute cinci dieci si cinci din aceste banci numai, tramisera in 1865, sumele necesarii; ele presintau unu totalu de 135,013 societari si avéu o stare de 12.197,849 fr. la care mai trebuie adaogatu 20.082,244 fr. provenindu din economiile poporale si 27.837,183 fr. inprumutati de societati; adica reunindu cele trei sume, unu totalu de 60.035,096 fr. dati cu inprumutu lucratoriloru. Durat'a acestoru inprumutari fiindu de trei séu siese luni, si, prin urmare, banii reintrandu randu pe randu aprópe de trei ori pe anu in cass'a sociale, cu aceste 60 milioane, aceste banci poteau se inaintie societariloru loru sume urcandu-se pana la 180.553,096 fr. Numerulu inaintariloru de bani si alu reintrariloru fiindu de 332,311 fr., media inprumuturiloru, in cursulu anulu 1864, se gasesce radicata la 543 fr. Perderile suferite de societati au fostu de 30,623 fr.,

adica cate 17 centime la fia care mia de franci inprumutati. S'a calculatu, ca adaogendu la cele 455 banci, ale caroru rezultate sunt cunoscutu, pe cele 455 asupra carora nu sunt dari de sema precise, trebuie socotitu pentru 1864 si 202,500 societari, o suma disponibila de 90 milioane si inaintari urcandu-se la 270 milioane.

Dupa cum vedeti prin acestu mare exemplu, la care asiu mai potea adaoga si altele, precum in Engliter'a vastele asociatiuni cooperative dela Bochdale si dela Leeds, creditulu poporalu pote se esiste: elu esista in proportiuni chiaru de miratu, candu te gandesci la slabele mijloce ale acelora cari constituescu fondurile banciloru de inlesniri de bani si ale acelora cari se inprumuta la ele.

Franci'a asemenea este in caile creditulu mutualu. Lucratorii francesi pasiescu catre realizarea acestui frumosu idealu alu clasei lucrátore facendu-si sie-si inlesniri de bani. Sunt departe inca de a egalá pe Germani'a; care si ea asemenea nu cunoesce creditulu mutualu de catu numai de vre-o cinci-spre-diece ani.

V'ati potutu convinge credu, ca: din tote mijlocele de a organisa creditulu poporalu, celu mai eficace este acela care vine chiaru de la lucratori. Dintre tote silintiele, cele mai fecunde sunt acelea care le face unu omu elu insu-si pentru sine-si. A voi este prim'a conditiune a succesulu; a voi, adica pe de o parte a practica munc'a si economi'a, ca-ci totu la acestu severu punctu de plecare trebuie se revenimu mereu, si, pe de alta parte, a intrebuintia tote mijlocele cari potu se dea celoru mai mici capitale tota valoarea loru. Dera a voi nu este destulu; trebuie se si scii, trebuie se si poti. Unei institutiuni speciale a creditulu apartsne de a ingriji ca se prepare dile mai bune lucratoriloru. Ca mai multi lucratori se póta, cu profitu pentru densii, deveni intreprindietori, ca mai multu belsiugu se se respandésca pentru lucratori, acesta e scopulu institutiuniloru de cari vorbimu, institutiuni pe cari le aplauda economistulu, moralistulu, omulu onestu, bunulu cetatienu, amicul omenirei.

Toti se'si aduca partea loru: cugetatorulu initiatu la asemeni afaceri ideile sale; omulu luminatu si care are, concursulu seu celu putinu moralu; lucratorulu, inteligentia, zelulu, moralitatea si modestu'i obolu.

Trebue negresitu concertulu tutoru acestoru poteri; si nu va lipsi, séu mai bine elu esista si n'are de catu se se desvolte. Se fimu convinsi, ca a venitu diu'a de a ne pune cu totii si cu graba la cladirea acestei opere moralisátore si de buna stare pentru multime, si miseria, aceia adica pe care nu ne-o atragemu voluntaru, miseria, dejá prin libertatea muncii, prin aplicatiunile usuale ale sciintiei si prin propagarea instructiunei, va gasi unu remediulu mai multu in o si mai buna constituire a creditulu.

(„Binele publicu“.)

H. Baudrillart.

Post'a redactiunei.

— N. N. — Clusiu. Precum ne informaramu din sorginte autentica, brevetele pentru decoratiunea „Crucea Elisabet'a“ au fostu tramise in dilele acestea din partea ministeriulu de esterne, la adres'a dameloru decorate. Speramu, ca in curendu voru primi si decoratiunile.

— A. P. — Negrilésa in Bucovin'a. Dictionaru germano-romanu nu se mai afla de vendiare. Elu a ajunsu a fi o raritate. Salutare!

Cursulu moneteloru in val. austr.

Vien'a, 11 Iuniu.

Galbinii imperat. de auru	fl.	5.50 cr.
Moneta de 20 franci	„	9.25 „
Imperialu rusescu	„	9.35 „
Moneta germana de 100 marce	„	57.05 „
Sovereigns englesi	„	12. — „
Lira turésca	„	10.58 „
Monete austr. de argintu 100 fl.	„	— „

UMRATH & COMP. in PRAG'A,

fabricanti de maschine agricole (69) 8—20

se recomanda prin specialitatiile loru, renumite prin esecutarea loru forte solida, ambletu usioru, productivitate mare si treieratu curatu a

Maschineloru loru de treieratu de mana si cu verteju dela 1 pana la 8 poteri de cai séu boi atatu locomobile catu si stabile. Mai in colo fabricamu in marini diferite si de o constructiune probata:

Ciururi pentru bucate, taiátore de paie, mori pentru sdrobitu etc. etc.

Catalóge ilustrate in limbile patriei, se tramitu gratuitu si franco.